

Przedsięwzięcia zrealizowane :

- 1. Wystawa plenerowa poświęcona XXX rocznicy wybuchu strajków sierpniowych w Gdyni (miedzy 15 – 31 sierpnia 2010 r.)
- 2. Wystawa dokumentująca działalność podziemną z lat osiemdziesiątych na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego (15 sierpnia – 14 września 2010)
- 3. Wystawy rotacyjne w szkołach ponadpodstawowych, przedstawiające etapy walki o wolność na Wybrzeżu od Grudnia 1970 roku, poprzez opozycję demokratyczną lat siedemdziesiątych, Sierpień 1980 i Solidarność aż do odzyskania niepodległości. (wrzesień – grudzień 2010)
- 4. Opracowanie i ekspozycja wystawy fotograficznej autorstwa Zygmunta Pałasa, uczestnika strajków sierpniowych, dokumentująca przebieg strajków i historię ruchu solidarnościowego.
- 5. Spotkania z żyjącymi świadkami historii i prelekcje w szkołach powiązane z pokazami multimedialnymi (wrzesień – grudzień 2010 r.)
- 6. Pozyskujemy i gromadzimy materiały historyczne dokumentujące poszczególne etapy walki o odzyskanie niepodległości w celu utworzenia stałej ekspozycji i systematycznych publikacji archiwaliów.
- 7. Tematyczne pokazy filmów dokumentalnych z komentarzem uczestników wydarzeń z lat 1970, 1980 i stanu wojennego (wrzesień – grudzień 2010)
- 8. Przygotowaliśmy książkowe opracowania historyczne dotyczące ruchów niepodległościowych na wybrzeżu w latach 80 XX wieku. A. Kołodziej i R. Zwiercan "... o godność i wolność. Po prostu..." II wydanie.
- 9. Opracowaliśmy i prowadzimy stronę internetową Fundacji
- 10. Sporządzamy dokładną i uporządkowaną dokumentację w.w. wydarzeń w formie filmowej oraz w formie nagranych i spisanych relacji w celu wydania publikacji książkowych oraz stworzenia filmów dokumentalnych. Duża część uczestników spotkań i konferencji to depozytariusze unikatowych świadectw przeszłości, nigdy dotąd nie utrwalonych a bezcennych dla narodowej świadomości historycznej i ogromnie ważnych dla badań historycznych.
- 11. Zainicjowaliśmy i sfinalizowaliśmy wykonanie projektu a później Sztandaru Solidarności Walczącej Oddziału Trójmiasto.
- 12. Ukonorowaniem naszych działań w 2010 roku, poza planowanymi wcześniej projektami była przygotowana przez nas Inszenizacja wydarzeń z Grudnia 1970 r. W ten szczególny projekt zaangażowanych było kilkaset osób.
- 13. Statutowym celem Pomorskiej Inicjatywy Historycznej jest m.in. pomoc znajdującym się w niedostatku ofiarom zmagających się o wolną Polskę, ludziom zasłużonym w walce o wolność, którzy w wyniku swego zaangażowania tracili zdrowie, środki utrzymania i do dziś nie doczekali się rzeczywistej rekompensaty. Udało się nam pozyskać środki aby wesprzeć materialnie jednego uczestnika tamtych wydarzeń.
- 14. Wystawa „Polegli w służbie Ojczyzny. Smoleńsk 2010”
- 15. Stała wystawa "Gdyńskie drogi do Niepodległości" przy przystanku SKM Gdynia Stocznia

Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna

Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna
ul. Widna 10D/20, 81-641 Gdynia
mail: fpih@wp.pl
www.fundacja-pih.pl
tel. / fax 58 680 84 58
tel. kom. 512 327 617
tel. kom. 792 453 909

Wydawnictwa Solidarności Walczącej

Według SB w lipcu 1986 r. w skład SW miało wchodzić 47 grup działających na terenie 19 województw . Szacowano, że w składzie tej organizacji znajduje się ok. 1000 osób, a wydawnictwa sygnowane przez Agencję Informacyjną "SW" osiągały nakład 20 000 druków miesięcznie.

Adam Borowski, założyciel wydawnictwa Solidarności Walczącej

„Prawy Margines”

Od 1979 student w trybie zaocznym Uniwersytetu Warszawskiego, Wydz. Historyczny (po 13 XII 1981 relegowany).

Od I 1980 kolporter niezależnych pism, m.in. „Biuletynu Informacyjnego KSS KOR”, „Robotnika”, oraz wydawnictwa NOWa; od IX 1980 w „S”; przew. Komitetu Założycielskiego, nast. KZ w MPRE, społeczny pracownik Komisji Interwencji i Mediacji „S” Regionu Mazowsze.

14-15 XII 1981 organizator strajku w swoim zakładzie pracy, po jego rozwiązaniu w ukryciu, organizator struktury podziemnej CDN, późn. MRKS; organizator koordynator tzw. służb specjalnych MRKS. W 1982 pomysłodawca i współorganizator niezależnego pochodu pierwszomajowego; 31 V 1982 współorganizator położenia płyty marmurowej na Placu Zwycięstwa ku czci poległych górników w kopalni Wujek, uczestnik akcji (z Jerzym Bogumiłem, Mirosławem Radzikowskim i Kazimierzem Hintzem) uwolnienia postrzelonego przez MO Jana Narożniaka ze szpitala przy ul. Banacha w Warszawie. 10 VII 1982 aresztowany, osadzony w AŚ Warszawa-Mokotów, 19 V 1983 skazany przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na 3,5 roku więzienia, w wyniku apelacji prokuratorskiej wyrok podwyższono do 6 lat więzienia, w VII 1983 na mocy amnestii zmniejszono o połowę, 19 VII 1984 zwolniony warunkowo. W 1985 współzałożyciel Niezależnego Wydawnictwa Książkowego Wers; od 1985 zaprzysiężony członek Solidarności Walczącej; organizator jej oddziału w Warszawie, w 1987 założyciel wydawnictwa Solidarności Walczącej Prawy Margines, 1987-1989 wydawca podziemnego pisma Solidarności Walczącej „Horyzont”. W VII 1989 założyciel (razem z żoną Mirosławą Łątkowską) Oficyny Wydawniczej Volumen. W 1995 współzałożyciel, 2000-2006 przewodniczący Komitetu Polska-Czeczenia; organizator wystaw, m.in. *Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie zbrojne po 1944 r.* (w Sejmie RP 1999), *Czeczenia, ostateczne rozwiązanie* (2006), "Solidarność. Droga do Niepodległości" (2010), koncertów i manifestacji przeciw wojnie w Czeczeniu; od XI 2005 Honorowy Konsul Czecheńskiej Republiki Iczkeria w Polsce, od 2008 prezes stowarzyszenia Polsko-Czeczeński Ośrodek Dokumentacyjno-Informacyjny Iczkeria, 2008-2010 społeczny doradca ds. uchodźców czecheńskich Rzeczniaka Praw Obywatelskich. Odznaczony: medalem Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (1993) za serię książek *O Wolność i Niepodległość* (pomysłodawca serii: Jarosław Waniorek), brązowym medalem Za zasługi dla obronności kraju (1997), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2006); wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury (2000).

„Czas Kultury” , czasopismo wydawane 1985-1990 przez Solidarność Walczącą Oddział w Poznaniu.

Do nr. 7 podtytuł: „Kultura – Literatura – Filozofia”. Założyciele i redaktorzy: Rafał Grupiński (ps. Jerzy Okoniewski, J.O.), Anna Grupińska. Ukazało się 15 nr. o obj. 70-138 s. w formacie A5, drukowanych na offsecie w nakł. 800-1800 egz.; wychodziło nieregularnie. W składzie redakcji również: Krzysztof Czyżewski, Dariusz Gościński (ps. Soter), Andrzej Piątek (oprac. graf.), Roman Starzyński, Piotr Gumper, Włodzimierz Fenrych (przedstawiciel na Zachodzie), Bolesław Kuźniak, Radosław Okulicz-Kozaryn, Henryk Krzyżanowski (tłumacz tekstów zagranicznych), Tadeusz Żukowski (ps. Jerzy Jastrząb, Konstanty Żemojtel). Wyznaczono kilka celów wydawania pisma, m.in. przypominanie dawnej świetności kultury polskiej, jej wielobarwności, wieloetniczności, wieloreligijności, nawiązywanie do tradycji I Rzeczypospolitej, formowanie środowiska intelektualnego i artystycznego w Poznaniu.

Wydawnictwo „Petit”

Zrodziło się w 1986 r. z zapotrzebowania na wolne słowo. Początki były trudne, bo ograniczeni byliśmy możliwościami technicznymi i dostępem do papieru. Pierwsze dwie lub trzy broszury drukował Daniel Trapkowski z kolegami. Ze względów bezpieczeństwa szybko uruchomiliśmy jednak drukarnie, które nie były bezpośrednio powiązane z ludźmi zaangażowanymi w inną działalność konspiracyjną. Pozwoliło to na wydawanie książek bez żadnej wpadki aż do 1990 roku. Możemy być z tego dumni. Organizacją całości zajęli się Roman Zwiercan, a trzon wydawnictwa stanowili: Jacek Parzych, Piotrek Komorowski i Jurek Kanikuła, który zajmował się także logistyką. Mieliśmy własny offset, ale zlecaliśmy czasem także drukowanie na „wejściach”, a jedna z takich drukarni znajdowała się w piwnicach urzędu miejskiego w Gdyni. Przy pracach introligatorskich pracowało nieraz kilkanaście osób, głównie panie.

Pierwszą broszurą, wydaną przez SW w Trójmieście, była „Sowietyzacja Ludowego Wojska Polskiego” S. Pitka. Potem były: „Dziennik pisany nocą” Gustawa Herling-Grudzińskiego, „Matka noc” Kurta Vonneguta (nie pamiętamy, dlaczego okładka została wydrukowana w dwóch wersjach), Potem były: „Zbyt głośna samotność” Bohumila Hrabala, „Głos z Gułagu” Olgierda Wołyńskiego i „Wielki blef - rzecz o Gorbaczowie” Konstantego Sanducci’ego. Część nakładu „Wielkiego blefu”, jeszcze nie obciętego, przewoził w bagażniku samochodu. Była noc roku 1989. Zatrzymał nas patrol drogówki. Sprawdzili dokumenty kierowcy (nota bene fałszywe) i poprosili o otworenie bagażnika. Zmartwiałem i zastanawiałem się: walić w milicjantów czy uciekać. Kierowca otworzył... i czekamy co będzie. Milicjant wziął do ręki egzemplarz, z trudem odczytał tytuł (było dość ciemno). Powiedział: – Eeeee, o Gorbaczowie? i oddał nam z wyraźnym obrzydzeniem, każąc jechać dalej. Ponieważ na okładce nie było jeszcze nadruku „Solidarność Walcząca”, uznał nas chyba za partyjnych aparatczyków. Wydany przez nas 500 numer „Kultury” paryskiej zbiliśmy gwoździami, bo nie dysponowaliśmy dobrym klejem, więc aby książka nie rozpadała się w rękach, trzeba było poradzić sobie inaczej. Potem były:

„Zaciskanie pięści. Rzecz o Solidarności Walczącej” Alfred Znamierowski, „I powraca wiatr” Władimir Bukowski, „Akwarium” Wiktor Suworow, „Narodowe Siły Zbrojne” Zbigniew S. Siemaszko, „Koran” po rosyjsku z przeznaczeniem dla Tatarów krymskich „KGB” Marek Ciesielczyk, „Kondotierzy” Rafał Gan-Ganganowicz, „Polska z oddali - prawda z bliska” Stefan Wysocki „Diabelska Alternatywa” Fredericka Forsyth’a to ostatnia książka wydana przez nas w podziemiu. Powody były finansowe. Wpływy ze sprzedaży miały pokryć koszty druku bezpłatnych gazetek. Niestety, rozwój wydawnictwa przypadł na czas „reformy” Balcerowicza. 600-punktowa inflacja doprowadziła do tego, że wszystkie, wydane w 1990 r. książki, musiały być dotowane i deficytowe. Na druk „I powraca wiatr” Władimira Bukowskiego, pożyczaliśmy w grudniu 1989r. (dwa tygodnie przed wprowadzeniem „reformy”), dwa tysiące dolarów z funduszu im. Staszka Kowalskiego, utworzonego przez Joannę i Andrzeja Gwiazdów na rozwój m.in. wolnego słowa. Zakupiliśmy za nie papier i nie udało się tych pieniędzy nigdy odzyskać, a w 1990 ustalała też jakkolwiek pomoc zewnętrzna dla Solidarności Walczącej w Trójmieście. Jednocześnie niektórzy, wcześniej pracujący bezpłatnie autorzy okładek, zaczęli domagać się wynagrodzenia, na co nie mogliśmy się zgodzić. wydawnictwa Solidarności Walczącej nie było stać na płacenie honorariów, bo nie byliśmy przedsiębiorstwem komercyjnym i działaliśmy w konspiracji. Niedługo potem, na przełomie maja, czerwca, wydawnictwo zakończyło działalność, a w sierpniu 1990 r. ukazał się ostatni numer gazetki trójmiejskiej „Solidarność Walcząca”. Paraliż możliwości wydawniczych spowodowanych „reformą” Balcerowicza zbiegł się z wolą polityczną większości członków władz SW i zakończyłsi działalność.

I Ogólnopolska Konferencja Wydawnictw Niezależnych

„Wydawnictwa Solidarności Walczącej na tle innych wydawnictw podziemnych w latach 80-tych”

Patronat

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Prezydent Miasta Gdyni Wojciech Szczurek

w Muzeum Miasta Gdyni

15 października 2011

Organizatorzy

Urząd Miasta Gdynia

Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWa

Wydawnictwo niezależne założone w Lublinie wiosną 1977 pn. Nieocenzurowana Oficyna Wydawnicza z inicjatywy studentów KUL: Bogdana Borusewicza, Piotra Jeglińskiego i Janusza Krupskiego.

Pozycją inaugurującą działalność był 1. nr kwartalnika literackiego „Zapis”, wydrukowany w VI 1977 przez Wojciecha Butkiewicza, Tadeusza Hofmańskiego, Pawła Nowackiego, Bogumiła Pietrasiewicza, Ilonę i Jana Stepków, Witę Wojtowicza i Michała Zulaufa na powielaczu spirytusowym w nakł. 400 egz. (maszynopis przekazał Antoni Macierewicz). Latem, po nawiązaniu kontaktów z Mirosławem Chojcekim i ustaleniu wspólnego planu działania zmieniono nazwę wydawnictwa na Niezależna Oficyna Wydawnicza. Bezpośrednią przyczyną zaniechania współpracy obu środowisk, warszawskiego i lubelskiego, stały się nieporozumienia przy druku *Kompleksu polskiego* Tadeusza Konwickiego w „Zapisie” nr 3. NOWa została w Warszawie, lublinianie założyli „Pismo Młodych Katolików Spotkania”, a wkrótce potem Bibliotekę Spotkań. Jesienią 1977 ukazały się eseje Jakuba Karpińskiego (ps. Marek Tarniewski) *Pochodzenie systemu* (w nakł. 150-200 egz.). Wtedy grafik Tomasz Kuczberski zaprojektował logo: powiększona litera „n” o kroju czcionki z maszyny do pisania. Do końca roku wśród wydanych tytułów znalazły się jeszcze *Działanie i przyszłość* (ponownie Marek Tarniewski), *Niedrukowane* Andrzeja Kijowskiego, *Z księgi zapisów GUKPPIW* (1,5 tys. egz.) – zbiór dokumentów cenzury wywiezionych przez Tomasza Strzyżewskiego, oraz *Kompleks polski* (na tzw. dojeściu – 3,5 tys.). W pierwszych latach istnienia NOWa, mimo głoszonej apolityczności (w nocie informacyjnej na okładkach książek i w folderach „reklamowych” podkreślano, że „nie reprezentuje żadnego kierunku politycznego, chce służyć różnorodnym inicjatywom twórczym”), ze względu na druk „Komunikatów” i „Biuletynów Informacyjnych” oraz okazjonalnych ulotek miała opinię „spółdzielni produkcyjnej” KSS KOR. Do 1980 funkcje kierownicze pełnili: M. Chojcecki, Konrad Bieliński i Grzegorz Boguta, do ścisłego grona decyzyjnego należeli: Ryszard Knauff, Anatol Lawina, Adam Michnik, Ewa Milewicz oraz jako przedstawiciele produkcji i kolportażu Marek Chimiak, Mieczysław Grudziński, Piotr Szwajcer. Od przełomu 1978/1979 w ramach NOWej działała Niezależna Spółdzielnia Wydawnicza 1 (Marek Borowik, Przemysław Cieślak, Wacław Holewiński), od 1979 do 13 XII 1981 – NOWa 2, kierowana przez prof. Adama Kerstena, któremu pomagali m.in. Krystyna, Małgorzata i Grzegorz Kerstenowie oraz Piotr Stańczyk (wydała co najmniej 17 pozycji, gł. opracowań sygnowanych przez TKN). VIII 1980 – 13 XII 1981 część osób (K. Bieliński, M. Chojcecki, M. Grudziński, Sławomir Kretkowski, E. Milewicz, Bogdan Pigłowski) zaangażowała się w działalność związkową, niektórzy (Bogdan Grzesiak) wzięli udział w tworzeniu i przeszli do punktu poligraficznego Regionu Mazowsze. Na czele NOWej stanęli G. Boguta, M. Borowik i M. Chimiak. Początkowo książki drukowano na powielaczach spirytusowych, nast. białkowych, od 1980 – offsetowych. Członkami kilku pracujących równolegle ekip drukarskich byli – w I. 70. m.in. P. Cieślak, Stanisław Łukaszczyk (przyjeżdżał z Zakopanego), Zenon Pałka i Antoni Roszak (obaż z Wrocławia), J. Walc, Roman Wojciechowski, w I. 80. m.in. E. Broniarek, A. Górski, A. Grzesiak, Cyprian Kulicki, Ryszard Latecki, Maciej Radziwiłł, Krzysztof Siemieński, Henryk Skiba, Mateusz Wierzbicki. Nie udało się uniknąć dotkliwych wpadek, największe: w V 1983 w Ostrowiku, w V 1985 w Słupnie, w IV 1987 w Raszynie, w XII 1987 w Rembertowie, w III 1988 w Podkowie Leśnej. Przez cały czas istnienia NOWa korzystała z tzw. dojsć, czyli z drukarń państwowych. Nakłady książek wahaly się od kilkuset (inauguracyjne tytuły) do kilkunastu tys. egz. (*Mała apokalipsa* Konwickiego i *Wielki strach* Juliana Strykowskiego – po 15 tys.). W 1988 dzięki przekazaniu przez Irenę Lasotę odpowiedniego sprzętu w założonej przez Michała Dadleza, Mirosława Florka, Iwonnę Kowalską, M. Kowalskiego i Władysława Króla legalnej firmie LogoScript rozpoczęto skład komputerowy. [...]Na przełomie 1989/1990 powstała Fundacja NOWej (poza wyżej wymienionymi w skład jej rady weszli M. Kowalski, P. Szwajcer, J. Walc, A. Werner, A. Widmański). W 1993 wydawnictwo zostało sprywatyzowane.

Justyna Błażejowska

„Spotkania”

Niezależne Pismo Młodych Katolików „Spotkania” – idea studentów i młodych pracowników Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – było kwartalnikiem ukazującym się poza zasięgiem cenzury w latach 1977-1988. Skupiało osoby w różny sposób związane z Kościołem katolickim i ośrodkami inteligencji w Polsce. Lubelskie „Spotkania” posiadały swoje redakcje także w Krakowie i Warszawie, gdzie liczni współpracownicy pisma zabiegali o nowych autorów tekstów i kolportaż. Obok działalności wydawniczej (samo pismo i tzw. Biblioteka „Spotkań” kierowana w Paryżu przez Piotra Jeglińskiego, w ramach której wydawano książki nie posiadające debitu w PRL), inicjatorzy i działacze Niezależnego Pisma Młodych Katolików organizowali spotkania w ramach tzw. Klubu dyskusyjnego. Nie można pominąć faktu, o czym niektórzy historycy i publicyści tematyki tzw. opozycji politycznej w PRL zapominają, że to właśnie środowisko związane ze „Spotkaniami” sprowadziło do Polski pierwszy powielacz spirytusowy, na którym wydrukowano partię „Komunikatów” KOR, a także numery pisma literackiego „Zapis”. W związku z wydawaniem pisma „Spotkania” lubelskie organy bezpieczeństwa PRL podjęły działania mające na celu rozpracowanie osób zaangażowanych w redagowanie, powielanie i kolportowanie wydawnictwa. Szczegółowe przedsięwzięcia operacyjne realizowane były w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania (SOR) o kryptonimie „Redaktorzy”. Wiedza na temat środowiska Niezależnego Pisma Młodych Katolików jest szerszemu gronu osób praktycznie nieznana. Jak do tej pory nie ukazało się żadne książkowe opracowanie na ten temat. Ukazało się natomiast bardzo dużo książek, czy artykułów na temat innych organizacji antykomunistycznych działających na przełomie lat 70. i 80 w Polsce Ludowej. Wkład młodych katolików związanych ze środowiskiem „Spotkań” na drodze ku niepodległej i suwerennej Rzeczypospolitej jest dotychczas niezauważalny przez współczesnych badaczy dziejów najnowszej historii Polski. Brak „Spotkań” na mapie opozycji politycznej w PRL z pewnością nie wypełniają pojedyncze artykuły pamiętnikarskie osób, które tworzyły opozycyjne „Spotkania” jak Janusza Krupskiego2, czy też biogramy niektórych ludzi zaangażowanych w ruch antysocjalistyczny z przełomu lat 70. i 80 m.in.: Janusza Bazydło, ks. Stanisława Małkowskiego, Józefa Ruszara, o. Ludwika Wiśniewskiego.3 Także znany badacz dziejów opozycji w latach 1945-1980, Andrzej Friszke, poświęcił w swojej monografii liczącej ponad 500 stron jedynie parę ogólnikowych akapitów o działalności „Spotkań”.4 Nieco więcej informacji o aktywności grup antykomunistycznych na Lubelszczyźnie, w tym „Spotkań” przyniosło natomiast opracowanie Marcina Dąbrowskiego, badacza historii „Solidarności.

Editions "Spotkania”

Piotr Jegliński – publicysta, działacz opozycji demokratycznej w PRL. Współpracownik Janusza Bazydło i Janusza Krupskiego. W latach 1970-1974 studiował na KUL w Lublinie. W 1974 wyjechał na stypendium do Paryża, gdzie w 1978 założył wydawnictwo Editions "Spotkania", które drukowało książki zakazane w tym czasie w PRL. Współtworzył również siatkę kurierską, która przemyciała zakazane publikacje. Jednym z sukcesów stworzonej przez niego siatki, było przemycenie do Polski w 1976 r. powielacza spirytusowego. Miał zostać zlikwidowany w ramach nieudanej akcji MSW o kryptonimie "Reszka", która jednak skończyła się kompromitacją polskich służb. Naczelna Prokuratura Wojskowa postawiła mu wtedy również zarzut szpiegostwa, który został wycofany dopiero w 2000 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce brał udział w akcji balonowej[5], wysłania balonów z ulotkami z Bornholmu 5 marca 1982. W latach 80 wspomagał środowiska opozycji demokratycznej w Polsce ściśle współpracował z „Solidarnością Walczącą”. Był wydawcą pierwszego opracowania wydarzeń Grudnia 70.

Wydawnictwo CDN

Podziemna oficyna działająca 1982-1989 w Warszawie, założyciele:

Czesław Bielecki oraz Jan Krzysztof Kelus i Urszula Sikorska (oboje jesienią 1982 odeszli z CDN, zakładając wraz z Bogusławem Bobulą i Janem Bartysiem Oficynę Fonograficzną CDN). Wydawnictwem kierował C. Bielecki wraz z z-cą Tomaszem Krawczykiem, redakcją książkową Magda Leja, nast. Adam Rysiewicz; współpr. Zygmunt Stępiński. W skład kolegium wydawniczego (zwanego kręgiem menedżerskim) wchodzili w różnych okresach: Marek Dutkiewicz, Michał Jankowski, Andrzej Kiepurski, T. Krawczyk, Tomasz Kowalewski, Mirosław Laskowski, Katarzyna Łaniewska, Zbigniew Ostaszewski, A. Rysiewicz, Maria Twardowska. Projekty okładek książek: m.in. M. Twardowska; organizacja składu: A. Kiepurski, od jesieni 1986 M. Dutkiewicz; drukarze: m.in. Krzysztof Bereda, Grzegorz Biernat, Maciej Czarnocki, M. Dudkiewicz, Krzysztof Grudzień, Adam Heinrich, M. Jankowski, Zdzisław Musiał, Sebastian Sidor, Piotr Strzałkowski, Mariusz Umeki, Wojciech Wąs; kierownictwo kolportażu: A. Kiepurski, 1983-1984 T. Kowalewski, późn. kolejjarze Z. Ostaszewski i M. Laskowski; ogółem z CDN współpracowało ok. 200 osób. Pierwszą publikacją była broszura *Nie jedziemy do Moskwy. Proces szesnastu*. CDN wydawał aktualną publicystykę polityczną, np. w 1983 podręczny kodeks zasad konspiracji *Mały konspirator* C. Bieleckiego, J. K. Kelusa i U. Sikorskiej (wielokrotnie przedrukowywany); dużo miejsca poświęcano sprawom bloku radzieckiego, w serii „Biblioteka Obozu” ukazały się m.in. *Białe noce* Menahema Begina, *Kadaryzm bez maski. Wybór niezależnej publicystyki węgierskiej, Polityka i społeczeństwo na Ukrainie sowieckiej 1953-1980* Borysa Lewyckiego. Najwyższą aktywność wydawniczą 1982-1985 zahamowało m.in. aresztowanie C. Bieleckiego i M. Twardowskiej (w IV 1985). Ogółem CDN sygnował ok. 120 książek i broszur (ściśła czołówka wydawnictw podziemnych lat 80.) w przeciętnym nakł. 2 tys. egz.

Paweł Sowiński

Wydawnictwo Alternatywy

Czołowe trójmiejskie wydawnictwo niezależne, późn. podziemne, założone w 1. poł. 1980 przez Piotra i Macieja Kapczyńskich oraz Zbigniewa Nowka, do których w nast. roku dołączył Marek Wachnik. W 1979 Z. Nowek i M. Kapczyński kontaktowali się przez Macieja Kuronia ze środowiskiem KSS KOR w celu założenia drukarni w Gdańsku. Za pośrednictwem P. Kapczyńskiego początkujący wydawcy nawiązali kontakt z Bogdanem Borusewiczem, od którego dostali swój pierwszy powielacz (przekazany w tym celu specjalnie przez Mirosława Chojckiego, wiosną 1980). Z czasem bardziej zaawansowany technicznie sprzęt przemycano (poprzez zaprzyjaźnionych przewoźników i żeglarzy) aż ze Skandynawii (w XI 1980 i XI 1981). Druk pierwszych książek rozpoczął się w VI 1980. W VIII 1980 (na prośbę B. Borusewicza) drukarze Alternatyw – Z. Nowek, M. i P. Kapczyńscy – wydrukowali prawie 8 tys. ulotek w obronie zwolnionej z pracy Anny Walentynowicz. Drukarnia mieściła się w mieszkaniu Józefa Przybylskiego w Gdańsku-Nowym Porcie, przy ul. Władysława IV 12G/5. Do końca I. 80. opublikowano łącznie ponad 30 tytułów. Do najważniejszych należą: Dokumenty cenzury (wydawnictwo oparte na materiałach ujawnionych przez Tomasza Strzyżewskiego); Raport Konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość Jak z tego wyjść; Praga 68, Polska '80 (zawierający wywiad George’a Urbana z Manuelem Azcarate oraz tekst Leszka Nowaka pt. Polska droga od socjalizmu); Porcja wolności Jakuba Karpińskiego; Raport Konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość Społeczeństwo wobec kryzysu; Zeszyt Towarzystwa Kursów Naukowych pt. Liberalizm dzisiaj; Dziennik węgierski Wiktora Woroszyńskiego, Główne nurty marksizmu Leszka Kołakowskiego (ostatnia pozycja wydrukowana przed 13 XII 1981, dokończona i rozprowadzona już w stanie wojennym); Dwa komitety 1920, 1944 Tadeusza Żenczykowskiego; Zagadka śmierci Stalina Abdurachmana Awtorchanowa. Do grona współpracowników Wydawnictwa należeli właściciele lokali, w których były drukarnie, udzielający wszechstronnej pomocy, m.in.: Józef Przybylski, Bogumił Oświecimski i Ewa Sioma-Oświecimska; Danuta, Albina i Izabela Zientarskie; Teresa, Lechosław i Krzysztof Witkowski, Waldemar Walczowski, Karolina Kokot, a także osoby, które zajmowały się kolportażem i pomagały w wielu sprawach drukarzem: Ryszard Puszc, Maria Pomianowska, Krzysztof Spandowski, Walenty Popko, Andrzej Stefaniak, Wojciech Falkowski i Wojciech Drozd. Po 13 XII 1981 z powodu internowania, nast. emigracji do USA M. Kapczyńskiego zespół redakcji Wydawnictwa pracował w składzie 3-osobowym: P.. Kapczyński, Z. Nowek, M. Wachnik. Wydawnictwo kontynuowało działalność w specjalnie przygotowanych i stale zmienianych tajnych drukarniach.

Drukowano m.in. na terenie gdańskich dzielnic Oliwa, Osowa i Jelitkowo, w Sopocie oraz w Gdyni-Grabówku. Jedną z drukarń ulokowano w specjalnie zbudowanym (przez Z. Nowka oraz gospodarzy domu) podziemnym bunkrze pod domem Teresy i Lechosława Witkowskich w Gdańsku-Oliwie. W stanie wojennym drukowano ulotki, pocz. kolportowane przez samych drukarzy, jednak po pewnym czasie ze względu bezpieczeństwa oddzielono druk od kolportażu. Już 15 XII 1981 ukazał się 1. nr zredagowanego samodzielnie, drukowanego początkowo na walku, potem na powielaczu „Niezależnego Serwisu Informacyjnego «A»”. Wydawane przez Alternatywy czasopisma i książki odznaczały się wysokim poziomem edytorskim (kolorowe nagłówki, czasem twarde okładki). Drukowano, w zależności od warunków, różnorodnymi technikami: od druku przy pomocy wałka i matrycy białkowej, przez powielacze białkowe, sitodruk i offset. Wydawnictwo funkcjonowało do 1989.

Oficyna Wydawnicza Kształt (w latach 1985-1989),

stanowiła kontynuację gdańskiego podziemnego wydawnictwa z lat 1982-1984, wcześniej sygnującego swoje druki nazwami: „Ząb”, „JJ” oraz „Podziemna Inicjatywa Wydawnicza”. Drukarnia Oficyny Kształt została zbudowana w Rumi-Janowie. Działała w specjalnie w tym celu wykopanym pomieszczeniu znajdującym się pod uruchomionym, dla celów konspiracyjnych, warsztatem rzemieślniczym. Przez pewien czas była to jedyna drukarnia offsetowa w Regionie Gdańskim. W latach 1982-89, w skład zespołu (czasowo, albo przez wszystkie lata)wchodzili: A. Fic, Rafał Kobylański, Leszek Konieczny, Marcin Karpiński, Michał Szkudlarek i Krzysztof Olszewski. Wspomagali ich (np. magazynując papier) zwłaszcza: Mirosława Skórkowska, Henryk Spytkowski, Emilia i Zenon Dobrowołscy, Elżbieta Aleksandrow, Elżbieta Wróblewska. Stałe, dobrze zakamuflowane miejsce druku w Rumi, umożliwiało rozszerzenie działalności wydawniczej. Ogółem wydano około 200 tytułów książek, pism i ulotek, choć często nie sygnowano wydawanych druków nazwą oficyny. Z książek wydano m.in.: M. Łopiński, M. Moskit, M. Wilk, Konspira (nakł. 4 tys. egz.), Sprawa kapitana Adama Hodysza (nakł. 3,5 tys. egz.), P. Zaremba, Historia Dwudziestolecia 1918-1939 (nakł. 2,5 tys. egz.), L. Szaruga, Mgły (nakł. 2,5 tys. egz.) oraz P. Kotow, Widziałem Kotłas i Workutę (nakł. 600 egz.). Wydawano również pisma opozycyjne, m.in.: „Pismo Regionu Gdańskiego Solidarność”, „Portowiec”, „Nasz Czas”, „Kontakty” oraz „Tygodnik Mazowsze”. O skali działalności wydawnictwa świadczyć może fakt, iż podczas referendum z XI 1987 przygotowało ono 60 tys. gazetek oraz 240 tys. ulotek. W pewnym momencie rozważano nawet pomysł własnej produkcji papieru.

